

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุทธศาสตร์ชาติไทย 20 ปี ภายใต้ภูมิทัศน์โลกยุค 4.0
Sufficiency Economy on Thailand's 20-Year National Strategy under 4.0 World landscape

ฐาภรณ์ ขำขันมะลี

Thakhoon Khakhanmalee

ภาควิชาการพัฒนารัฐวิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Department of Community Development, Faculty of Humanities and Social Sciences

E-mail: thakhoon_kha@g.cmru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้วิเคราะห์ข้อมูลการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลกเข้าสู่ภูมิทัศน์โลกยุค 4.0 เพื่อศึกษาแนวโน้มที่จะทำให้ประเทศไทยก้าวผ่านกับดักทั้ง 3 ประการ คือ กับดักประเทศรายได้ กับดักความเหลื่อมล้ำ และกับดักความไม่สมดุลได้ถึงต่อให้โลกมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งเศรษฐกิจยุคทรัมป์ โลกาภิวัตน์กลับทิศหรือการต่อต้านโลกาภิวัตน์ และกระแสของเทคโนโลยีเปลี่ยนโลก หากเราสามารถสร้างความเข้มแข็งจากภายในได้ แต่อย่างไรก็ตามต้องมีเงื่อนไขสำคัญคือ ต้องพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน และมีผู้นำที่ดีภายใต้หลักธรรมาภิบาล มิเช่นนั้นประเทศไทยอาจจะต้องตกอยู่ภายใต้ทศวรรษแห่งความว่างเปล่า

คำสำคัญ: ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยุทธศาสตร์ชาติไทย 20 ปี ภูมิทัศน์โลกยุค 4.0
กับดัก 3 ประการ

Abstract

This article analyzed an application of the Sufficiency Economy philosophy to the Thailand 20-year National Strategic Plan under the change of the world into the 4.0 world landscape. Even the world has changed by Trumponomics, Anti – globalization and dis – integration, and Disruptive and job – killing, trends from the analysis and strength from within will make Thailand step through all three traps (Middle Income Trap, Inequality Trap, and Imbalance Trap). However, citizen participation and respectable leader under Good

Governance are critical condition; otherwise, Thailand may possibly be in the condition of *Thailand Lost Decades*.

Keywords: Sufficiency Economy, Thailand's 20-Year National Strategy, 4.0 World landscape

บทนำ

ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบันโดยในบทความนี้ผู้เขียนได้นิยามกรอบการวิเคราะห์ประวัติศาสตร์โลกเป็น 4 ยุค โดยปัจจุบันคือยุค 4.0 ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้เริ่มเข้มข้นขึ้นตั้งแต่ ดอนัลด์ จอห์น ทรัมป์ (Donald John Trump) ได้ขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกา เป็นยุคที่โลกต้องพบกับการเปลี่ยนแปลงจากหลายกระแส ทั้ง เศรษฐกิจยุคทรัมป์ (Trumponomics) “โลกาภิวัตน์กลับทิศ” หรือ “ต่อต้านโลกาภิวัตน์” (Anti-globalization and dis-integration) กระแสของเทคโนโลยีเปลี่ยนโลก (Disruptive and job-killing) สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยอย่างแน่นอน บทความนี้อธิบายถึงยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – พ.ศ. 2579) หรือ โมเดลไทยแลนด์ 4.0 ที่ประเทศไทยจัดทำขึ้นเพื่อรับมือกับปรากฏการณ์ดังกล่าวของโลกโดยนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นพื้นฐานของการพัฒนา และแนวโน้มของประเทศไทยจะประสบผลสำเร็จในการพัฒนาหรือจะต้องตกอยู่ภายใต้ทศวรรษแห่งความว่างเปล่า (Thailand Lost Decades)

ภูมิทัศน์โลกในยุค 4.0

ปีศักดิ์ มานะสันต์ (2560) ได้สร้างกรอบการวิเคราะห์ประวัติศาสตร์โลกออกเป็นทั้งหมด 4 ยุค โดยพิจารณาจากลักษณะหรือรูปแบบของเศรษฐกิจ การเมืองสังคม และเทคโนโลยี ซึ่งจะยึดโยงกับเหตุการณ์สำคัญของโลก สำหรับโลกในยุค 4.0 นั้นมีประเด็นทางเศรษฐกิจที่น่าสนใจคือเป็นยุคที่ถูกเรียกว่า เศรษฐกิจยุคทรัมป์ (Trumponomics) จะเป็นยุคแห่งความผันผวนและคาดเดาได้ยาก ด้วยนโยบายทางเศรษฐกิจของทรัมป์ที่เป็นไปในทิศทาง “สหรัฐต้องมาก่อน” ตามคำปฏิญาณตนของทรัมป์ในการขึ้นรับตำแหน่งประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกาซึ่งถือเป็นการส่งสัญญาณเตือนว่า ต่อจากนี้ระบบเศรษฐกิจของโลกต้องเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ ที่จะเป็ผลมาจากนโยบายของทรัมป์ เพราะต่อจากนี้ สหรัฐฯ จะไม่ให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายแบบพหุภาคีแต่จะหันมาให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายในแบบทวิภาคี รวมถึงมาตรการภาษีที่กีดกันทางการค้ากับประเทศอื่น ๆ ที่เข้ามาช่วงชิงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของสหรัฐฯ กล่าวคือต่อจากนี้สหรัฐฯ จะมีความสัมพันธ์กับประเทศที่จะทำให้ตนเองได้รับผลประโยชน์เท่านั้นโดยจะไม่ยอมเสีย

ผลประโยชน์เพื่อไปมีความสัมพันธ์กับประเทศอื่น ๆ อย่างที่ผ่านมา ซึ่งมาตรการดังกล่าวขัดแย้งกับนโยบายของรัฐบาลชุดก่อน ๆ ของสหรัฐฯ อย่างน่าตกใจ เพราะที่ผ่านมาเป็นระยะเวลาหลายปีสหรัฐฯ หลังได้รับชัยชนะจากสงครามเย็นกับสหภาพโซเวียต ได้ถูกมองในฐานะมหาอำนาจของโลกและแพร่ขยายแนวคิดเสรีนิยมจนทำให้เกิดเป็นระบบเศรษฐกิจโลกในรูปแบบเสรีมาอย่างยาวนาน ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางระบบเศรษฐกิจของโลกให้กลายเป็นรูปแบบไร้พรมแดน มีการแลกเปลี่ยนและลงทุนระหว่างประเทศอย่างแพร่หลาย

สหรัฐฯ กับ อังกฤษ ได้มีการประชุมเพื่อจัดระเบียบทางเศรษฐกิจโลก ที่เมืองแบรดตัน วูดส์ มลรัฐนิวแฮมป์เชียร์ สหรัฐอเมริกา จนเกิดเป็นอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ (Fixed Exchange Rate System) โดยยึดค่าเงินสกุลต่าง ๆ กับทองคำ เพื่อมาใช้เป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงระบบเศรษฐกิจของโลกอย่างเสรี จุดอ่อนคือไม่สามารถเพิ่มปริมาณเงินได้โดยง่าย เนื่องจากค่าเงินสกุลเงินต่าง ๆ โดยเฉพาะดอลลาร์สหรัฐฯ นั้นผูกติดกับทองคำ และเนื่องด้วยปริมาณทองคำทั่วโลกมีจำกัด การพิมพ์ธนบัตรเพิ่มขึ้นก็จะทำให้ราคาทองคำสูงขึ้น จนนำมาซึ่งการล่มสลายของอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ แต่ผลที่เกิดจากการเปิดการค้าดังกล่าวคือกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาหรือกลุ่มประเทศยากจนรายได้น้อย มีรายได้เข้าประเทศจากการที่บริษัทเอกชนของประเทศสหรัฐฯ (และประเทศที่พัฒนาแล้วอื่น ๆ) ไปตั้งฐานการผลิตในประเทศเพราะนอกจากจะใกล้แหล่งวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตแล้ว เงื่อนไขสำคัญคืออัตราค่าจ้างแรงงานที่ถูกลงกว่าประเทศพัฒนาแล้ว ทำให้ลดต้นทุนการผลิตอย่างมาก การแผ่ขยายฐานการผลิตไปยังประเทศที่มีค่าแรงขั้นต่ำราคาถูกจึงเป็นสิ่งที่บริษัทเอกชนของสหรัฐฯ รวมถึงกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วใช้เป็นกลยุทธ์ทางธุรกิจมาตลอดในยุค 3.0 คือยุคเปิดเสรีเต็มรูปแบบหรือการตลาดภายใต้โลกาภิวัตน์ ส่งผลทำให้ประเทศที่เป็นฐานการผลิตมีรายได้จากการลงทุนต่างประเทศเพิ่มขึ้น การกระจายออกไปของบริษัทเอกชนในสหรัฐฯ มีเป็นจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

เศรษฐกิจยุคทรมันป์ มีการออกแนวนโยบายที่แตกต่างไปจากเดิมคือ กดดันให้เอกชนของประเทศสหรัฐฯ ที่ไปลงทุนหรือมีฐานการผลิตต่างประเทศให้กลับประเทศตนเอง เพราะต้องการยกระดับรายได้ของชาวสหรัฐฯ ให้สูงขึ้นจากเดิม ซึ่งผลในระยะยาวจะเกิดเป็นภาวะ “Boom – Bust Cycle” (ปิยศักดิ์ มานะสันต์, 2560) คือ 1) ค่าจ้างสูง 2) เงินเฟ้อสูง 3) อัตราดอกเบี้ยสูง 4) ดอลลาร์สหรัฐฯ แข็งค่าขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ทรมันป์พยายามปิดกั้นโอกาสในการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจไปยังประเทศอื่น ๆ เหมือนอย่างที่ผ่านมา โดยให้กลับมาอยู่แต่เพียงภายในประเทศสหรัฐฯ ทำให้สหรัฐฯ อาจจะต้องตกอยู่ในสภาวะที่เกินความสามารถที่จะจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจยุค 4.0 เป็นผลสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองของประชากรโลก หรือเรียกว่า “โลกาภิวัตน์กลับทิศ” หรือ “ต่อต้านโลกาภิวัตน์” ชุดความคิดที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่กลุ่มซ้ายจัดเสรีนิยม (Liberalism)

มีอิทธิพลต่อโลกได้ “กลับทิศ” มาทางประชานิยมแบบขงจื้ออนุรักษ์นิยม (Conservative) กล่าวคือ ผู้นำแต่ละประเทศใช้แนวคิด “ชาตินิยม” เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาประเทศซึ่งให้ความสำคัญกับการที่ประเทศตัวเองต้องมาก่อน โดยเฉพาะกลุ่มประเทศในซีกโลกตะวันตก ทำให้เกิดกระแสการเมืองแบบโดดเดี่ยว (Isolationism)¹ ในขณะที่ซีกโลกตะวันออก (รวมประเทศไทย) ยังคงยึดถือการรวมกลุ่มกันเพราะมองเห็นประโยชน์จากการค้าในลักษณะเสรีแบบกลุ่มภูมิภาคนิยมอยู่ ทั้งสองซีกโลกมีแนวคิดทางการเมืองที่ขัดแย้งกัน อาจจะนำมาซึ่งสงครามทางการค้า และกำลังทางทหารได้ในอนาคต² กระแสด้านโลกาภิวัตน์ดังกล่าวเป็นประเด็นที่มีอิทธิพลต่อความเป็นไปของโลกในยุค 4.0 เพราะเป็นประเด็นที่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกเฝ้าระวังเพื่อเตรียมการรับมือ เปรียบได้กับโลกของเราที่กำลังหมุนสวนทางกัน ในขณะที่อีกซีกโลกตะวันตกต้องการหมุนไปทางขวาแต่ฝั่งซีกโลกตะวันออกจะหมุนไปทางซ้าย การสวนกันของทิศทางการหมุนของโลกเช่นนี้ ประเทศไทยต้องเตรียมรับมือตลอดเวลา เพราะความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในระดับโลกเช่นนี้จะต้องส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศไทยอย่างแน่นอน

อีกหนึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในภูมิภาคโลก 4.0 ก็คือกระแสของเทคโนโลยีเปลี่ยนโลก ที่จะเข้ามากลอบต่อการใช้ชีวิตของผู้คนอย่างรุนแรง ที่กล่าวเช่นนี้เพราะถ้าหากเรามองย้อนกลับไปจะพบว่าตัวเราเองมีการใช้ชีวิตที่แตกต่างไปจากเมื่ออดีตไม่นานมานี้อย่างมาก โดยเฉพาะโลกของการทำงานเพราะในอนาคตอันใกล้จะมีงานหลายงานที่จะหายไป โดยเฉพาะประเภทงานธนาคาร และงานบริการ เพราะเทคโนโลยีการทันสมัยต่าง ๆ กำลังจะเข้ามาทำงานแทนมนุษย์และยิ่งจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น จากการเข้ามาของเทคโนโลยีซึ่งจะส่งผลกระทบต่อมนุษยชาติต่อไปอีกยาวนานแบ่งออกเป็น 9 กลุ่มคือ 1) สังคมเสมือนจริง (Social Media) 2) ระบบปฏิบัติการเครือข่ายสื่อสารแบบไร้สาย (Mobile Platform) 3) ปัญญาประดิษฐ์หรือเครื่องจักรเสมือนคน (Artificial Intelligence) 4) ระบบจัดเก็บข้อมูลออนไลน์ (Cloud Computing) 5) ระบบจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) 6) ภาพพิมพ์เสมือนจริง (3D Printing) 7) การดำรงชีวิตภายใต้เครือข่ายไร้พรมแดน (Internet of Thing) 8) เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน (Virtual Reality) และ 9) ระบบจัดการเงินออนไลน์ (Fintech) ทั้ง 9 กลุ่มนี้คือเทคโนโลยีเปลี่ยนโลกที่กำลังเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเราอย่างกะทันหันแต่มนุษย์โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่

¹ กระแสการเมืองแบบโดดเดี่ยว (Isolationism) คือ ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนา (ประเทศตนเองโดยไม่สนใจความร่วมมือกับประเทศอื่น ๆ เพราะกลัวเสียผลประโยชน์ หรือถ้าหากจะมีการทำความร่วมมือก็จะทำแบบทวิภาคี ไม่ทำแบบพหุภาคี ส่วนใหญ่เป็นแนวคิดที่เกิดกับประเทศที่พัฒนาแล้ว

² มุมมองของประธานาธิบดี สีจิ้นผิง ของจีน ที่กล่าวในที่ประชุม World Economic Forum เมืองดาวอส สวิตเซอร์แลนด์ ในเดือน มกราคม ปี 2560 เน้นสนับสนุนการเปิดการค้าเสรีอย่างเต็มที่ ซึ่งขัดกับแนวคิดของประธานาธิบดีทรัมป์ ที่กล่าวในพิธีสาบานตนตอนเข้ารับตำแหน่ง ที่เน้นการปกป้องผลประโยชน์ของชาติเป็นหลัก

ได้เปิดรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้อย่างน่าสนใจโดยเชื่อว่าเราคือผู้ใช้เทคโนโลยีเราคือ
เจ้านายของมัน แต่ถ้าเมื่อไรก็ตามที่มนุษย์เราขาดวิจาร์ณญาณในการใช้ เทคโนโลยีก็พร้อมที่จะ
เข้ามากำกับควบคุมมนุษย์ และมนุษย์ชาติอาจจะต้องตกเป็นทาสของเทคโนโลยีได้ในที่สุด

สรุปโลกในยุค 4.0 คือยุคที่มีความทันสมัยของเทคโนโลยีส่วนทางกับแนวความคิดของ
กลุ่มประเทศ ซีกโลกตะวันตก (ส่วนใหญ่เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว) นำโดยสหรัฐ ฯ ที่มองสวน
ทางจากอดีตในแง่สังคมการเมืองที่ต้องการให้โลกาภิวัตน์หมุนไปในทิศทางที่เป็นประโยชน์
เฉพาะประเทศตนเองโดยไม่สนใจการสร้างความร่วมมือกับประเทศอื่น ๆ โดยยึดโยงกับ
ผลประโยชน์ที่จะได้รับเป็นที่ตั้งและพร้อมจะสู้รบทั้งทางการตลาดและทางทหารกับประเทศที่
จะเอาเปรียบตนเอง ซึ่งนับเป็นการเปลี่ยนแปลงของโลกที่น่าจับตามองเพราะการหมุนเปลี่ยน
ทิศทางของแนวคิดดังกล่าวจะต้องส่งผลต่อนโยบายต่างประเทศของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก
อย่างแน่นอน กล่าวคือ ระบบเศรษฐกิจของโลกที่เคยเชื่อมโยงกันมายาวนานกำลังจะถูกตัดให้
ขาดออกจากกันเนื่องจากแนวคิดที่มองว่าประเทศตนเองต้องมาก่อน ทำให้เกิดกระแสการเมือง
แบบโดดเดี่ยว ของหลาย ๆ ประเทศ นอกจากนั้นผลผลิตที่สืบเนื่องมาจากยุคโลกาภิวัตน์อย่าง
กระแสของเทคโนโลยีเปลี่ยนโลกก็ยังคงขับเคลื่อนไปอย่างก้าวกระโดดและมีแนวโน้มที่จะยิ่งทวี
ความรุนแรงส่งผลให้วิถีการดำเนินชีวิตของมนุษยชาติต้องเปลี่ยนไป เพราะฉะนั้นประเทศไทย
จึงจำเป็นต้องมีโมเดลประเทศไทย 4.0 ขึ้นมาเพื่อรับมือกับสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้น

โมเดลประเทศไทย 4.0 ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

โมเดลประเทศไทย 4.0 หรือ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ถูกกล่าวถึงอย่างบ่อยครั้งในยุค
รัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จนกระทั่งยุทธศาสตร์ชาติถูกเขียนขึ้นอย่างเป็นทางการ
ครั้งแรกในรัฐธรรมนูญ 2560 หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 65 โดยเขียนขึ้นว่า
“รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักธรรมาภิ
บาล” (ภักดี รัตนมุขย์, 2561) ประเทศไทยได้ก้าวผ่านการเปลี่ยนแปลงมากกว่า 3 ยุค คือ ยุค
การเกษตรขั้นพื้นฐานผลิตเพื่อยังชีพ (ยุคประเทศไทย 1.0) ยุคอุตสาหกรรมเบา (ยุคประเทศ
ไทย 2.0) และ ยุคอุตสาหกรรมหนักแบบเต็มรูปแบบ (ยุคประเทศไทย 3.0) จะเห็นได้ว่าเงื่อนไข
การเปลี่ยนยุคขึ้นอยู่กับระบบโครงสร้างทางเศรษฐกิจ แน่แน่นอนว่าที่ผ่านมามาประเทศไทยต้องเจอ
กับวิกฤตการณ์มาอย่างหลากหลายแต่ที่เด่นชัดและส่งผลกระทบต่อประเทศไทยอย่างมากก็คือ
ปี พ.ศ. 2540 เมื่อค่าเงินบาทลดลงอย่างมากอันเกิดจากการตัดสินใจของรัฐบาลไทย ซึ่งมี พล
เอกชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนายกรัฐมนตรี ที่ลอยตัวค่าเงินบาท ตัดการอิงเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐ
หลังจากความพยายามทั้งหมดที่จะสนับสนุนค่าเงินบาทเมื่อเผชิญกับการแผ่ขยายแบบเกินเลย
ทางการเงิน (Financial overextension) อย่างรุนแรง (บริษัท สตีลคัทมอร์โรว์ จำกัด, ม.ป.ป.)
วิกฤตการณ์ดังกล่าวถูกเรียกว่า “วิกฤตการณ์ต้มยำกุ้ง” หรือ “ฟองสบู่แตก” เป็นผลมาจาก

ความไม่รอบคอบในการวางนโยบายเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ เพราะมุ่งเน้นการผลิตอุตสาหกรรมขนาดใหญ่เป็นหลักโดยหวังจะให้ประเทศมีเงินลงทุนจากต่างชาติหมุนเวียนในจำนวนมาก เป็นภาวะที่ปล่อยให้เงินลงทุนจากต่างประเทศซึ่งมีค่าแข็งตัวกว่าสกุลเงินบาทไทย (เมื่อเทียบกับสกุลดอลลาร์สหรัฐ) มากเกินไป ค่าเงินบาทเลยแข็งตัวตาม คือมีค่าใกล้เคียงกับสกุลเงินต่างประเทศมากขึ้น ส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนของนายทุนต่างชาติเพราะได้กำไรลดลงจากเดิม จึงถอนเงินลงทุนออกอย่างฉับพลัน ทำให้ค่าเงินบาทลอยตัว และส่งผลให้นักลงทุนภายในประเทศต้องล้มละลายและยังส่งผลกระทบต่อประเทศอื่น ๆ ใกล้เคียงอีกด้วย

จากวิกฤตการณ์ดังกล่าวประเทศไทยจึงต้องหันมาสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประเทศโดยการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวคิดพื้นฐานสำหรับการพัฒนาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติโดยมีการกล่าวถึงอย่างเป็นทางการตั้งแต่ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) เป็นต้นมา แต่ก็ยังต้องประสบกับปัญหาที่เป็นกับดักของประเทศ 3 ประการคือ กับดักประเทศรายได้ (Middle income Trap) กับดักความเหลื่อมล้ำ (Inequality Trap) และ กับดักความไม่สมดุล (Imbalance Trap)

กับดักของประเทศไทย	คำอธิบาย
กับดักประเทศรายได้ (Middle income Trap)	ประเทศไทยไม่สามารถที่จะขยับขึ้นไปแข่งขันกับประเทศคู่แข่งชั้นที่ขับเคลื่อนด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ อาทิ อิตาลี หรือเกาหลีใต้ ในขณะที่เดียวกัน ก็ไม่สามารถขยับลงมาแข่งขันกับประเทศคู่แข่งชั้นที่ขับเคลื่อนด้วยการผลิตสินค้าต้นทุนต่ำด้วยแรงงานจำนวนมากและราคาถูกอย่างจีน หรือเวียดนามได้ ประเทศไทยติดอยู่ตรงกลาง “Struck in the Middle”
กับดักความเหลื่อมล้ำ (Inequality Trap)	ช่องว่างของรายได้ และโอกาสของคนจน และคนรวยถ่างออกมากขึ้น เช่น 10% ของคนรวยสุด มีส่วนแบ่งรายได้คิดเป็นร้อยละ 36.81 ของรายได้ทั้งหมด 10% ของคนจนสุด มีส่วนแบ่งรายได้คิดเป็นร้อยละ 1.06 ของรายได้ทั้งหมด เป็นต้น
กับดักความไม่สมดุล (Imbalance Trap)	ในหลายทศวรรษที่ผ่านมาประเทศไทยเน้นความมั่นคงทางเศรษฐกิจ แต่ ละเลย การรักษาสิ่งแวดล้อม การสร้างสังคมที่อยู่ดีมีสุข และการยกระดับศักยภาพและภูมิปัญญามนุษย์ จนส่งผลกระทบต่อเชิงลบในมิติต่าง ๆ มากมายต่อประเทศไทย

สาเหตุที่ปรัชญาเศรษฐกิจถูกนำมาเป็นรากฐานแห่งการแก้ไขปัญหา เพราะมูลเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นกับประเทศไทยที่ผ่านมาจนเกิดเป็นกับดักทั้ง 3 ประการดังกล่าวคือ การพัฒนาโดยพึ่งพาผู้อื่น (องค์ความรู้เทคโนโลยีของต่างชาติ) มากเกินไป การพัฒนาเช่นนี้เปรียบเสมือนการ“ปักชำ” คือไม่มีความมั่นคง เป็นเพียงการยืมความรู้ของผู้อื่นมาแต่เราไม่ได้พยายามต่อยอดหรือพัฒนาตามบริบทของเรา ซึ่งเมื่อวันหนึ่งผู้อื่นจากไปเราก็จะขาดความเข้มแข็งเนื่องจากเราไม่มีความรู้ที่จะพัฒนาต่อสิ่งเหล่านั้นได้แล้ว เพราะฉะนั้นจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนเชิงโครงสร้างจากการ “ปักชำ” สู่อารมณ์ “รากแก้ว” ของตนเอง รัฐบาลจึงต้องสร้างสรรค์ระบบเศรษฐกิจที่เน้นการพัฒนาเทคโนโลยีของตนเองโดยพึ่งพาต่างชาติให้น้อยที่สุด เหล่านี้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือ “การสร้างภูมิคุ้มกัน” โดยการสร้างความเข้มแข็งจากภายในและเมื่อข้างในเราแข็งแรงแล้วจึงขยายไปสู่ขั้นตอนของการเชื่อมโยงออกไปสู่ภายนอก แต่ที่ผ่านมามาประเทศไทยให้ความสำคัญกับการก้าวเข้าสู่กระแสระบบเศรษฐกิจของโลกอย่างก้าวกระโดด แต่เป็นการกระโดดที่เป็นเศรษฐกิจแบบพึ่งพาต่างชาติซึ่งไม่มั่นคงและไม่ยั่งยืน จึงต้องเจอกับปัญหาหลายอย่าง การผลิตยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี จึงมุ่งเน้นการสร้างความเข้มแข็งจากภายในสู่ภายนอก โดยมีเป้าหมายคือ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยมีรายละเอียดแบบสรุปดังนี้

ตารางสรุปแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

เป้าหมายปี พ.ศ.	มั่นคง	มั่งคั่ง	ยั่งยืน
2579 →	↓	↓	↓
คำศัพท์สำคัญ	Inclusive	Productive	Green
ทำอย่างไร	เท่าเทียมและทั่วถึง	เพิ่มและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ	เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
เครื่องมือ	SME (รากฐานของประเทศไทยคือธุรกิจขนาดย่อมวิสาหกิจชุมชน)	ความคิดสร้างสรรค์ รวมทุนทั้งภาครัฐ เอกชน คลัสเตอร์	พลังงานทดแทน
เพื่อให้เกิด	ลดความเหลื่อมล้ำ	แก้รายได้ปานกลาง	เพิ่มสมดุล
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง →	↑ 1. สร้างความเข้มแข็งจากภายใน 2. เชื่อมกับประชาคมโลก		

จะเห็นได้ว่าการถอดองค์ความรู้จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางดังกล่าวเป็นการเสริมพลังความเข้มแข็งจากภายในสู่ภายนอก ซึ่งแนวทางดังกล่าวจะถูกพัฒนาไปในทิศทางที่หลากหลาย ทั้งในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมวัฒนธรรม ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ และความยั่งยืนในการพัฒนาอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เหล่านี้เป็นประการยกต้นนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้กับการพัฒนาประเทศโดยยังคงไม่ลืมกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกภายใต้ภูมิทัศน์ 4.0 เพราะท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลกตลอดเวลา ถ้าหากการที่เรามีความเข้มแข็งจากภายใน และรู้ถึงศักยภาพของประเทศไทยว่าคืออะไร พัฒนาไปตามบริบทของประเทศโดยไม่นำตนเองไปเข้าสู่กระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างประมาทเหมือนที่ผ่านมา ไม่ว่าโลกจะมีกระแสทั้ง เศรษฐกิจยุคทรมป์ โลกาภิวัตน์กลับทิศต่อต้านโลกาภิวัตน์ และกระแสของเทคโนโลยีเปลี่ยนโลก ประเทศไทยก็จะสามารถก้าวผ่านไปได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และถ้าหากเราสามารถนำหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพประเทศไทยอาจจะสามารถก้าวพ้นกับดักทั้ง 3 ประการ และเป็นประเทศที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงของโลกก็เป็นได้ ที่กล่าวเช่นนั้นเพราะกระแสของโลกปัจจุบันประเทศส่วนใหญ่ที่ถูกจัดว่าเจริญแล้วมักจะหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศตนเองโดยพยายามที่จะลดระดับความสัมพันธ์ในลักษณะพหุภาคีลงเนื่องจากผลกระทบของกระแสโลกาภิวัตน์ที่ผ่านมาถ้าหากมีประเทศใดได้ประสบกับวิกฤตใดประเทศที่อยู่ในเครือข่ายความสัมพันธ์ก็จะได้รับผลกระทบตามไปด้วย ซึ่งกระแสดังกล่าวเป็นแนวคิดพยายามต่อสู้กับโลกาภิวัตน์ แต่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้ต้องการต่อสู้กับโลกาภิวัตน์หรือเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแต่เป็นแนวคิดมุ่งให้เกิดการ “ปรับตัว” ให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาของโลก โดยไม่ลืมบริบทเฉพาะของประเทศไทย ผลิตภัณฑ์มวลรวมเทคโนโลยีแบบประเทศไทยเพื่อให้เกิดการยอมรับในระดับสากล ดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศโดยเราเป็นผู้กำกับควบคุมไม่ใช่ผู้ตามอย่างที่ผ่าน การพัฒนาตามแนวทางเช่นนี้ถือเป็นเป้าหมายของประเทศไทยที่ต้องการจะเกิดขึ้นภายในปี พ.ศ. 2479 ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ประเทศไทย 4.0

ที่ผ่านมาได้มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนำไปประยุกต์ใช้อย่างหลากหลายภายใต้บริบทการพัฒนาของประเทศไทย เช่น **“ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง”** นิสรา ใจซื่อ (2557) พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของหมู่บ้านศาลาคักดี และหมู่บ้าน บ้านโคก มี 8 ปัจจัยเหมือนกัน ได้แก่ ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านจิตใจ ด้านสังคม วัฒนธรรม ด้านการมีส่วนร่วม ด้านผู้นำหมู่บ้าน และด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ โดยภาพรวมของทั้ง 8 ปัจจัยมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 นอกจากนั้นในการพัฒนา

หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความก้าวหน้าควรต้องมีความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานรัฐ และหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนฝ่ายจัดการคือ ผู้นำหมู่บ้านซึ่งมีส่วนผลักดันและ สนับสนุนให้สมาชิกในหมู่บ้านดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และสมาชิกในหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียง ก็ต้องมีส่วนร่วม ในการศึกษาและค้นหาปัญหาของหมู่บ้าน มีส่วนร่วมใน การวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของหมู่บ้าน มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา หมู่บ้าน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้าน และมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล งานพัฒนาหมู่บ้าน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้าน และส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผลงานพัฒนาหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นสมาชิกในหมู่บ้านเป็นส่วนสำคัญอย่างมากที่ จะผลักดันให้หมู่บ้านประสบความสำเร็จ และความร่วมมือของทุกฝ่าย เป็นแรงสำคัญที่จะ พัฒนาให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่ยั่งยืน

จรัส โคตะยันต์ (2553) ศึกษาสภาพการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและปัจจัยที่ ส่งผลสำเร็จต่อการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 1) ผู้นำชุมชน 2) เจ้าหน้าที่รัฐและ 3) ตัวแทนชาวบ้าน วิธีการในเก็บรวบรวมข้อมูลคือ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการวิจัยเชิงเอกสาร ผลการศึกษา คือ 1) สภาพการพัฒนา หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า หมู่บ้านมีผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชาวบ้านในเรื่องการดำเนิน ชีวิตอย่างพอเพียง เป็นที่ปรึกษาและเป็นผู้ประสานระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับหมู่บ้านมีความ พร้อมที่จะเสียสละให้แก่ส่วนรวม มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อให้สมาชิกในหมู่บ้านช่วยเหลือกัน ชาวบ้านมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองและครอบครัวตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง 2) ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการลดรายจ่าย บางครัวเรือนไม่มีเงินทุนในการประกอบอาชีพ ด้านการเพิ่มรายได้ ขาดตลาดรองรับผลผลิต การเกษตร ด้านการประหยัด เงินออมทรัพย์ค่อนข้างน้อย ด้านการเรียนรู้ คนรุ่นใหม่ไม่ใส่ใจที่จะ สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่มีการปลูกป่าทดแทน และด้านการเอื้ออาทร คนร่วมกิจกรรมในชุมชนมีจำนวนน้อย 3) ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการ พัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจัยภายในได้แก่ บทบาทที่โดดเด่นของผู้นำ ความสัมพันธ์ ทางเครือญาติที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การมีพุทธศาสนาและวัดเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ความ สามีคดีในชุมชน การจัดเวทีชุมชน สภาพพื้นที่ที่เอื้ออำนวยต่อการผลิตทางการเกษตร ส่วน ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ และชุมชนภายนอก

จะเห็นได้ว่าจากผลการศึกษาดังกล่าวคุณสมบัติสำคัญที่ทำให้แนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียงถูกยกระดับให้กลายเป็นปรัชญาเนื่องด้วยความเป็นนามธรรมที่เป็นสากล คือสามารถ นำไปประยุกต์ใช้ได้ทุกยุคทุกสมัยและทุกพื้นที่ ขึ้นอยู่กับว่าจะดึงส่วนใดของปรัชญาไปใช้เป็น เครื่องมือในการดำรงชีวิต หรือน้อมนำมาพัฒนาเป็นนโยบายสาธารณะ เพราะองค์ความรู้ของ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีอยู่อย่างหลากหลายไม่สามารถนำมาอธิบายลงในบทความฉบับนี้

ได้ทั้งหมด แนวทางที่จะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีคือ การปฏิบัติดีตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ตามที่ *ในรัฐธรรมนูญ 2560 หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 65* โดยเขียนขึ้นว่า “รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน *ตามหลักธรรมาภิบาล*” ซึ่งเป็นหลักการบริหารจัดการที่ดี โดยเฉพาะกลุ่มประเทศที่ยึดหลักประชาธิปไตยในการปกครองประเทศ เพราะต่อให้ประเทศมีแผนยุทธศาสตร์ที่ดีภายใต้ปรัชญาที่มีคุณค่าเพียงใดหากขาดแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องก็เปรียบเสมือนรถที่มีเครื่องยนต์ที่ดีมีคุณภาพแต่ขาดน้ำมันก็จะมีทางขับรถออกสู่ท้องถนนได้ และจากการนำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการพัฒนาตามบริบทพื้นที่ของประเทศไทยพบว่าองค์ประกอบสำคัญของความสำเร็จ คือ “การมีส่วนร่วม” และ “ผู้นำชุมชนที่ดี” เหล่านี้มีความเกี่ยวข้องของกับหลักการบริหารจัดการแบบธรรมาภิบาลทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นถ้าหากต้องการให้ประเทศไทยขับเคลื่อนไปสู่การพัฒนาตามเป้าหมายของแผนยุทธศาสตร์ชาติที่วางเอาไว้ จะต้องพิจารณาหลักการบริหารจัดการที่เรียกว่า “ธรรมาภิบาล”

ธรรมาภิบาล กับการขับเคลื่อนประเทศไทย

คำว่า ‘ธรรมาภิบาล หรือ Good Governance’ ปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2532 ในรายงานชื่อ Sub-Saharan Africa: From Crisis to Sustainable Growth – A Long-Term Perspective Study ของธนาคารโลก (Qudrat-I Elahi, K. 2009) ซึ่งต่อมา ธนาคารโลก ได้นิยามว่า “the manner in which power is exercised in the management of a country’s economic and social resources for development” – การใช้อำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาต่อมาโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nation Development Program: UNDP) ได้นำมาขยายความว่าเป็น การใช้อำนาจทางเศรษฐกิจการเมืองการปกครอง และการบริหารในการบริหารจัดการภารกิจของประเทศในทุกกระดับ โดยควรรวมการใช้อำนาจจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมโดยมีหลักสำคัญ 9 หลัก (United Nation Development Program [UNDP], 1997) ได้แก่

- 1) หลักการมีส่วนร่วม (Participation)
- 2) หลักนิติธรรม (Rule of Law)
- 3) หลักความโปร่งใส (Transparency)
- 4) หลักการตอบสนอง (Responsiveness)
- 5) หลักการมุ่งเน้นฉันทามติ (Consensus Oriented)
- 6) หลักความเสมอภาค (Equity)
- 7) หลักประสิทธิผลและหลักประสิทธิภาพ (Effectiveness and Efficiency)

8) หลักการความรับผิดชอบ (Accountability)

9) หลักการมีวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Vision)

การนำหลักดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการในประเทศไทยในยุคที่การเมืองมีความผันผวน นิติธรรมและการบังคับใช้กฎหมายที่ยังต้องการความเข้มแข็ง การกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ส่วนท้องถิ่นที่ยังจัดว่าอยู่ในระยะเริ่มต้น กอปรกับพลวัตทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับสูง ที่ผ่านมานักวิชาการ รวมถึงผู้ทำงานในองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นพยายามที่จะกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น แต่การมีส่วนร่วมที่ผ่านมาเป็นการมีส่วนร่วมแบบ “ไม่มีส่วนร่วม” เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ยังคงยึดติดกับโครงสร้างทางความคิดแบบระบบอุปถัมภ์ มีส่วนร่วมเพราะความเกรงใจ หรือแค่รู้สึกเข้ามาเพื่อให้เห็นหน้ารู้จักกันกับผู้นำ รวมถึงผู้แทนจากองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นก็อาจจะยังไม่เข้าใจถึงการกระจายอำนาจ ยังคงดำเนินการทำงานเหมือนนายปกครองบ่าวอยู่ รวมไปถึงนโยบายการกระจายอำนาจจากส่วนกลางก็ยังคงมีความละหลวมบางประการ ทั้งหมดเหล่านี้คืออุปสรรคอย่างยิ่งต่อการนำหลักการธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการให้เกิดความยั่งยืน เพราะยังคงมีความเข้าใจผิดในกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม เพราะการมีส่วนร่วมตามหลักธรรมาภิบาลต้องเป็นแบบแนวนราบ (Horizontal)

แนวคิดการบริหารจัดการ (Horizontal) คือ แนวคิดกระแสใหม่ในช่วงศตวรรษที่ผ่านมา สอดคล้องกับการก้าวสู่ประชาธิปไตยในยุคโลกาภิวัตน์ผนวกกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลให้ผู้คนเข้าถึงข้อมูลและองค์ความรู้ตลอดจนมีสิทธิมีเสียงเสมอภาคเท่าเทียมกันมากขึ้น แนวคิดดังกล่าวตั้งอยู่บนหลักการที่ว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในตัดสินใจในเชิงนโยบายตลอดจนการบริหารจัดการซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งระดับประเทศ ระดับองค์กร ระดับชุมชนท้องถิ่น หรือในลักษณะเครือข่ายเชื่อมโยงหลายพื้นที่หลายระดับรวมถึงการสร้างร่วมมือและการเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ประเทศไทยได้ผลักดันแนวคิดการมีส่วนร่วมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการประเทศกว่าสองทศวรรษนับตั้งแต่มีการมุ่งสู่การพัฒนาอย่าง ‘บูรณาการ’ ที่แปรเปลี่ยนมาเป็น ‘การพัฒนาอย่างยั่งยืน’ ในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะเมื่อมีการกระจายอำนาจการปกครองจากส่วนกลางสู่ส่วนท้องถิ่น รัฐบาลได้มีการส่งเสริมให้บริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมตลอดมา

กล่าวโดยสรุป ธรรมาภิบาล กับ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความเกี่ยวข้องกัน โดยถ้าหากให้อธิบายภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ก็คือ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็น “ชุดความคิด” และ ธรรมาภิบาล เป็น “แนวทางการปฏิบัติ” สองสิ่งนี้คือองค์ประกอบของการก้าวสู่การทำลายกำแพงกับดักของประเทศไทยทั้ง 3 ประการ เพื่อให้ประเทศไทยหลุดพ้นออก

จากภาวะทศวรรษแห่งความว่างเปล่า (Thailand Lost Decades) ที่ผ่านมาประเทศไทยมักจะให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างมากกว่าการแก้ปัญหาที่วิธีการปฏิบัติซึ่งต่อให้โครงสร้างนโยบายถูกปรับปรุงพัฒนาไปมากเพียงใดแต่ถ้าหากกลະเลยแนวทางการบริหารจัดการที่ดี ก็ยากที่ประเทศไทยจะขับเคลื่อนตนเองให้ก้าวผ่านกับดักทั้ง 3 ประการได้ เศรษฐกิจพอเพียงคือชุดความคิดที่เข้ามาเพื่อเตือนสติให้กับประเทศไทยว่า “อย่าประมาท” บ้างก็บอกว่า เป็นแนวทางการดำรงชีวิตที่อยู่ในหลวงพระราชทานให้ บ้างก็บอกว่า 3 ห่วง 2 เงื่อนไข บ้างก็บอกว่า เป็นแนวทางการพัฒนากระแสทางเลือก แต่คำตอบหนึ่งที่น่าสนใจคือ อยู่หลังธนบัตรราคาใบละ 1,000 บาท ที่ว่าเศรษฐกิจพอเพียงคือ “เศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่าอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง” (สมศักดิ์ อมรสิริพงศ์, 2551)

สรุป

ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลกเข้าสู่ยุค 4.0 แนวโน้มทิศทางการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นจาก 3 เหตุการณ์ คือ เศรษฐกิจยุคทรมม์ โลกาภิวัตน์กลับทิศ หรือ ต่อต้านโลกาภิวัตน์ และกระแสของเทคโนโลยีเปลี่ยนโลก การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเริ่มต้นชัดเจนเมื่อ ดอนัลด์ ทรัมป์ ขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกา พร้อมกับประกาศนโยบายที่ “สหรัฐต้องมาก่อน” รวมไปถึง การเข้าสู่ภาวะกระแสการเมืองแบบโดดเดี่ยว (Isolationism) ของกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว นอกจากนั้นยังมีความเสี่ยงของการเกิดสงครามทางเศรษฐกิจ (และอาจจะเกิดเป็นสงครามจริงทางกำลังทหารได้ในอนาคต) ระหว่าง 2 ขั้วอำนาจใหม่ของโลกคือ สหรัฐอเมริกา กับ สาธารณรัฐประชาชนจีน ปรากฏการณ์เหล่านี้คือสัญญาณเตือนให้ประเทศไทยจำเป็นต้องก้าวเดินข้ามปัญหาภายใน และเข้าสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 อย่างเข้มแข็ง การวิเคราะห์แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ภายใต้การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาประเทศ และแนวทางที่ถอดมาจากบทความตามรัฐธรรมนูญว่าด้วยแนวนโยบายแห่งรัฐ ก็ยึดหลักธรรมาภิบาล เพราะเป็นหลักปฏิบัติที่เหมาะสมกับระบอบการปกครองของไทยคือประชาธิปไตย โดยแนวคิดดังกล่าวเบื้องต้นถูกคิดค้นด้วยองค์กรต่างชาติ แต่เมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับประเทศไทยจึงมีหลักการบริหารแบบชาวพุทธเข้าไปสอดแทรกในเนื้อหาของหลักการจนออกมาเป็นชื่อ “ธรรมาภิบาล” เพราะที่ผ่านมาจากการยกตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการพัฒนาจะพบว่า องค์ประกอบด้าน “การมีส่วนร่วม” กับ “ผู้นำที่ดี” เป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาประเทศไทย ซึ่งกรอบแนวทางปฏิบัติก็คือ ธรรมาภิบาลสำหรับการจัดการบริหารท้องถิ่นซึ่งถือว่าเป็นหน่วยย่อยที่เป็นตัวแทนของการกระจายอำนาจจากส่วนกลางเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน การพัฒนายุทธศาสตร์ชาติไทย 20 ปี ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีโอกาสทำให้ประเทศของเราสามารถก้าวผ่านกับดัก 3 ประการ คือ กับดักประเทศรายได้ กับดักความเหลื่อมล้ำ และ

กับดักความไม่สมดุล ได้ ถึงต่อให้โลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ก็ตามถ้าหากเราสามารถสร้างความเข้มแข็งจากภายในได้อย่างมีประสิทธิภาพเปรียบเสมือนการมีภูมิคุ้มกันต่อปัญหาต่าง ๆ ประเทศไทยก็จะสามารถก้าวผ่านวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ได้ แต่อย่างไรก็ตามมีเงื่อนไขสำคัญคือ ต้องพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน และผู้นำที่ดีภายใต้หลักธรรมาภิบาล มิเช่นนั้นประเทศไทยอาจจะต้องตกอยู่ภายใต้ทศวรรษแห่งความว่างเปล่า (Thailand Lost Decades) ไปอีกยาวนาน

เอกสารอ้างอิง

- จำรัส โคตะยนต์. (2553). *ความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง "อยู่เย็นเป็นสุข" กรณีศึกษาหมู่บ้านก้างปลา ตำบลหนองไผ่ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นิสรา ใจซื่อ. (2557). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- บริษัท สต็อกทูมอร์โรว์ จำกัด. (ม.ป.ป.). สาเหตุต้มยำกุ้ง วิกฤตการณ์ทางการเงิน. สืบค้นจาก <https://www.stock2morrow.com/article-detail.php?id=1034>
- ปิยศักดิ์ มานะสันต์. (2560). *Learn and Change Fast in 4.0 ขณะอย่างไรในยุค 4.0*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น
- ภักดี รัตนमुखย์. (2561). *Thailand 4.0 ตอบโจทย์ประเทศไทย "มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน" ก้าวข้ามกับดัก ประเทศไทย 3.0*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปัญญาชน
- สมศักดิ์ อมรสิริพงศ์. (2551). *การวิเคราะห์การก่อเกิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยปฏิฐานนิยมและหลังปฏิฐานนิยม*. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร
- Quadrat-I Elahi, K. (2009). UNDP on good governance. *International Journal of Social Economics*, 36(12), 2009, 1167–1180.
- United Nation Development Program. (1997). *Governance for sustainable human development – a UNDP policy document*. New York, NY: United Nations Development Programme.

